

D • N

29/8 1948

Majoritetsstyre eller demokratisk samling

I maj skulle enligt Svenska Gallupinstitutets opinionsundersökning 49,9 proc. av väljarna ha stått på oppositionspartiernas sida, medan 49,6 procent stödde socialdemokratin och kommunismen. I augusti föreligger en skillnad av samma storleksordning, men till oppositionens nackdel. Hur det går den 19 september vet ingen, men någon väsentlig ändring i förhållande till dessa undersökningars resultat är inte att vänta. Detta innebär att en märklig jämvikt mellan socialistiska och icke socialistiska partier utmärker svensk politik. Var majoriteten kommer att stanna inom folket och inom andra kammaren kan bero på rena tillfälligheter — en eller annan strax före valdagen inträffad händelse respektive valsystemets slumpartade utslag i några få valkretsar. All sannolikhet talar dock för att den socialdemokratiska majoriteten går förlored och att regeringen alltså, om den kvarstår ur partisynpunkt oförändrad, systematiskt måste söka stöd hos det parti som statsministern förklarar stå utanför den svenska demokratin.

Redan av principiella och ständigt verksamma skäl är en samregering av de demokratiska partierna, såsom Dagens Nyheter gång efter annan framhävt, utomordentligt starkt motiverad. Den skulle leda till

att besluten förankrades hos det stora flertalet och på denna väg stärka demokratin, den skulle medföra ökad saktighet och minskade motsättningar.

Men i det läge som nu föreligger måste en sådan samregering anses vara icke blott önskvärd utan nödvändig. Ett maktmonopol som bygger på ett par procents, eller kanske några tiondels procents, övervikt bland väljarna och folkrepresentanterna ter sig under alla förhållanden som ett avsteg från folkstyrelsens grundsattser, och dess orimlighet blir alldeles särskilt påtaglig om ett erkänt antidemokratiskt parti blir tungan på vågen. Både inåt och utåt kommer en sådan hasardens regering att sakna erforderlig kraft och auktoritet.

Valmännens ställning till frågan är klar. Den ena opinionsundersökningen efter den andra har visat att en väldig majoritet inom alla partier utom det kommunistiska önskar en på bredare bas byggd styrelse. Vid den senaste undersökningen, i maj i år, uttalade sig blott 20 procent (bland socialdemokraterna 31 procent) för en enpartiregering, medan 62 procent (bland socialdemokraterna 53 procent) krävde en flerpartere-gering; av undersökningen framgår också att ett stort flertal inom alla demokratiska partier anser att blott kommunisterna skall uteslutas vid regeringsbildningen. Det block som får majoritet vid valen handlar alltså i strid med väljarnas uppfattning, om det inte genom samarbete med motståndaren utvidgar majoritetsblocket till demokratisk samling. Ett fortsatt maktmonopol — socialistiskt eller icke socialistiskt — skulle innebära en politikernas seger över väljarna.

Att partierna i denna centrala fråga inför valen intar skilda attityder är av taktiska skäl förståeligt. Socialdemokraterna står reserverade eller kritiska till tanken på en samregering; de vill på detta sätt inge valmännen föreställningen att ett socialistiskt nederlag skulle betyda ett slags reaktion, en total överflyttning av makten till oppositionen. De icke socialistiska partierna är av rakt motsatta skäl mera benägna att positivt diskutera samarbetstanken: de vill inför väljarna klargöra att de inte hyser de avsikter och anspråk som man på regeringshåll tillägger dem.

Vilka partiernas motiv än

må vara — på denna punkt har oppositionen majoriteten och de starkaste sakskalet för sin ståndpunkt. Och givet är att de uttalanden från oppositionshåll som gjorts till förmån för samverkan är så bindande att de mest energiska försök att åstadkomma en samregering av de demokratiska partierna kommer att göras om socialismen försättes i minoritet. Man må hoppas att det socialdemokratiska avståndstagandet från denna möjlighet inte är lika allvarligt menat. Att socialdemokratin skulle stå utanför regeringen, om partiet blir något svagare än den samlade oppositionen, vore orimligt, och likaså att partiet i denna situation skulle regera vidare på kommunisternas röster.

Hoppet om att valet skall resultera i samverkan hindrar inte att valstriden även från oppositionens sida förs med skärpa och energi. Tvärtom! Ty det nuvarande maktmonopolets brytande är den enda vägen att komma fram till saktighet och samarbete.